

**UCHWAŁA NR XXXVII/249/2017
RADY GMINY TUCZĘPY**

z dnia 20 listopada 2017 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczępy na lata
2017-2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r., o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017r., poz.1875) oraz art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r., o pomocy społecznej (Dz. U. z 2017r., poz. 1769 ze zm.) Rada Gminy w Tuczępach uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczępy na lata 2017-2022 stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tuczępy oraz Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuczępach.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Świętokrzyskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

mgr Jacek Wilk

Załącznik do uchwały Nr XXXVII/249/2017

Rady Gminy Tuczępy

z dnia 20 listopada 2017 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W
GMINIE TUCZĘPY
NA LATA 2017-2020**

TUCZĘPY 2017

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP.....	1
1.1. Procedura tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	1
1.2. Podstawy merytoryczne Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów.....	2
1.3. Założenia metodologiczne.....	6
II. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	7
2.1. Położenie geograficzne.....	9
2.2. Turystyka i kultura.....	10
2.3. Rolnictwo.....	11
2.4. Oświata.....	12
2.5. Ochrona zdrowia.....	12
III. DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE TUCZĘPY.....	13
3.1. Charakterystyka pomocy społecznej.....	13
3.2. Ubóstwo.....	17
3.3. Bezrobocie.....	19
3.4. Niepełnosprawność.....	19
3.5. Długotrwała choroba.....	20
3.6. Alkoholizm.....	21
3.7. Przemoc w rodzinie.....	21
3.8. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.....	22
IV. MISJA STRATEGII GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W TUCZĘPACH.....	23
V. IDENTYFIKACJA MOCNYCH I SŁABYCH STRON ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO – ANALIZA SWOT.....	23
VI. CELE STRATEGII I KIERUNKI ZAPOBIEGANIA ZAGROŻENIEM SPOŁECZNYM.....	27
6.1. Cele główne i operacyjne.....	27
VII. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	29
VIII. POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	31
IX. WNIOSKI I UWAGI KOŃCOWE.....	32

1.WSTĘP

Zadaniem własnym Gminy o charakterze obowiązkowym jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Powyższy obowiązek wynika z art. 17 ustawy 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2017r., poz. 1769).

Opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych jest szansą pełniejszego wykorzystania wszystkich zasobów publicznych i niepublicznych i ich koordynacji. Przy opracowaniu strategii Rozwoju Problemów Społecznych Gminy Tuczępy dokonano przeglądu najistotniejszych problemów życia społecznego. Analizując ich źródła oraz poziom natężenia, ustalone zostały słabe i mocne strony tego stanu rzeczy, a także prognozy szans i zagrożeń jakie należy brać pod uwagę przy planowaniu sposobów rozwiązywania problemów.

Nowe regulacje prawne w zakresie pomocy społecznej zwiększyły zakres działań dla samorządu terytorialnego. Nastąpiło przeniesienie organizacji świadczeń pomocy państwa na organy samorządowe. Decentralizacja polityki Społecznej umożliwia diagnozę potrzeb społeczności lokalnej oraz dóbr skutecznych metod ich zaspokajania. Dzięki temu stworzona została możliwość opracowania zintegrowanego programu pomocy rodzinie, w wyniku którego udzielona pomoc będzie wszechstronna i kompleksowa.

1.1 Procedura tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest to dokument zawierający koncepcję działania ukierunkowanego na długoterminową pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb osób i rodzin oraz umożliwienia życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Dokument ten składa się z następujących elementów:

Diagnozowanie sytuacji społecznej w gminie:

- dane demograficzne, informacje o rynku pracy, identyfikacja problemów społecznych, zasoby instytucjonalne i kadrowe, warunki gospodarcze.

Formułowanie misji:

-swoista prośba określenia pożądanego stanu w perspektywie czasu. Opracowanie misji polega przede wszystkim na poszukiwaniu podstawowych wartości, na których opierać się powinna całość działania.

Analiza SWOT:

- czyli porządkowanie informacji pod kątem ich przydatności do strategii oraz grupowaniu problemów na słabe i mocne strony w poszczególnych obszarach problemowych. Ponadto należy dokonać oceny problemu pod względem jego znaczenia.

Monitoring:

- bezpośrednia i ciągła informacja na temat skuteczności i wydajności danego programu. Monitoring powinien być prowadzony w sposób ciągły w oparciu o wskazania w opracowanych programach w postaci spodziewanych rezultatów realizacji poszczególnych celów, programów i zadań.

1.2 Podstawy merytoryczne Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów

Podstawą do opracowania strategii są następujące przepisy prawne:

Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2017 poz.1769).

Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa , mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Ustawa o pomocy społecznej określa:

1. Zadania z zakresu pomocy społecznej,
2. Rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
3. Organizację pomocy społecznej,
4. Zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Ustawa wymienia również przypadki w jakich udziela się pomocy społecznej. Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- Ubóstwa,
- Sieroctwa,
- Bezdomności,
- Bezrobocia,
- Niepełnosprawności,
- Długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- Przemocy w rodzinie,
- Potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi,
- Potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- Bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- Braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy
- Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- Alkoholizmu lub narkomanii,
- Zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- Klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1952). Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń. Świadczeniami rodzinnymi są:

- Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne,
- Zapomoga wypłacona przez gminę,
- Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Ustawa z dnia 11 lutego 2016r., o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Dz.U. z 2017r., poz. 1851). Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczeń wychowawczych oraz zasady ustalania, przyznawania i wypłacania tych świadczeń.

Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tj. Dz. U. 2017r. poz.489). Ustawa określa zasady postępowania wobec osób zobowiązanych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja prowadzona przez komornika sądowego jest bezskuteczna oraz przyznawanie zaliczek alimentacyjnych dla osób samotnie wychowujących dzieci uprawnionych do świadczeń alimentacyjnych na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna.

Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (tj. Dz. U. z 2016r., poz.1828). Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wspieranie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wspieranie może polegać na skierowaniu danej osoby przez Powiatowy Urząd Pracy do pracy u przedsiębiorcy.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017r., poz.882). W świetle ustawy ochronę zdrowia psychicznego zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ochrona zdrowia psychicznego obejmuje realizację zadań dotyczących :

- Promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym,
- Zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,
- Kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałania ich dyskryminacji.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 487). Ustawa zobowiązuje gminę do podejmowania działań do ograniczania spożycia napojów alkoholowych oraz zmiany struktury ich spożywania, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałania powstawaniu i usuwania następstw nadużywania alkoholu, a także wspierania działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2017 r., poz.1150). Ustawa reguluje zasady i formy ochrony praw lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy. Tworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych należy do zadań własnych gminy.

Gmina na zasadach i warunkach przewidzianych w ustawie zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 2046). Ustawa dotyczy osób, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykorzystania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie:

- O zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny) lub
- Całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów lub
- O niepełnosprawności, wydanym przed ukończeniem 16 roku życia .

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. z 2017 r. poz.1065). Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Zadania realizowane są poprzez instytucje rynku pracy działające w celu:

- Pełnego i produktywnego zatrudnienia,
- Osiągnięcia wysokiej jakości pracy,
- Rozwoju zasobów ludzkich,
- Wzmocnienia integracji oraz solidarności Społecznej,
- Zwiększania mobilności na rynku pracy.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. Z 2017 poz. 783). Ustawa określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii, zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005r., o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015r., poz.1390 z późn.zm.). Ustawa określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zadania i uprawnienia organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w zakresie zwalczania i pomocy osobom pokrzywdzonym przemocą oraz sprawców przemocy.

Ustawa z dnia 5 grudnia 2014r., o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U z 2017r., poz. 1832). Ustawa określa zasady i tryb postępowania w sprawie wydania karty dużej rodziny.

1.3. Założenia metodologiczne

Prowadzenie racjonalnej i długotrwałej polityki Społecznej polega na wspomaganiu i kierowaniu rozwoju różnych dziedzin. Priorytetowym narzędziem polityki Społecznej jest opracowanie strategii pozwalającej na określenie problemów społecznych oraz definiowanie celów prowadzonych do ich rozwiązań. Główne założenia metodologiczne przyjęte przy opracowaniu polityki Społecznej dla gminy obejmuje:

- Charakterystykę i diagnozę problemów gminy oraz ich lokalizacji,
- Zastosowanie analizy SWOT polegającej na grupowaniu problemów na słabe i mocne strony,
- Sformułowanie misji i wizji,

- Zdefiniowanie głównego celu strategicznego i celów pośrednich,
- Uzasadnienie prawidłowego doboru celów oraz ich efektywności,
- Efektywności dokumentu umożliwiająca dostosowanie do zmieniających się warunków zewnętrznych i monitorowanie.

II. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 roku Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 roku przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 roku Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej.

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 roku w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności Społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2015 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;

- Upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- Upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji prawa **do zabezpieczenia socjalnego**:

- Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- Ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie obiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- Ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- Zmniejszenie bezrobocia wśród młodzieży;
- Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- Zwiększenie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji prawa **do ochrony zdrowia**:

- Wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- Upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- Zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- Zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- Zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- Rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- Zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;

- Realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorzady terytorialne;
- Zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Realizacja strategii ma zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskiwania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych, możliwości sukcesywnego zmniejszania się liczby środowisk uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, a tym samym ograniczenia w przyszłości nakładów państwa i samorządu na pomoc społeczną.

Strategia określa głównie kierunki działań gminy w zakresie pomocy społecznej oraz rehabilitacji Społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Priorytety działań:

- Opieka nad rodziną i dzieckiem,
- Integracja ze środowiskiem osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, zakłady karne,
- Pomoc osobom niepełnosprawnym,
- Opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, szkolenie, doskonalenie i doradztwo metodyczne dla kadr pomocy Społecznej,
- Pomoc dla samotnych kobiet w ciąży i matek znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej,
- Pomoc dla osób dotkniętych klęskami żywiołowymi ,
- Pomoc dzieciom chorym i upośledzonym,
- Pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy,
- Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych,
- Pomoc osobom nie radzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych,
- Pomoc ludziom starszym i samotnym,
- Leczenie alkoholików.

2.1 Położenie geograficzne.

Gmina Tuczępy położona jest w obrębie Niecki Połanieckiej, należącej do makroregionu Niecka Nidziańska, zajmuje obszar o powierzchni 8 374 ha.

Ukształtowanie terenu wykazuje w większości jednorodny charakter o falistej rzeźbie. Elementem dominującym w krajobrazie gminy są ciągi płaskich wzniesień i garbów. Gmina położona jest na średniej wysokości od 190 do 240 m n.p.m. Jej obszar poprzecinany jest gęstą siecią kanałów i małych cieków wodnych należących do zlewni rzeki Wschodniej, płynącej wzdłuż południowej granicy gminy.

Tuczępy zajmują południowo-wschodnią część województwa świętokrzyskiego, wchodząc w skład powiatu buskiego, podobnie jak sąsiadujące z nimi: Stopnica (strona pd. i zach.) oraz Gnojno (strona pn.). Wschodnimi sąsiadami Tuczęp są gminy: Szydłów (pn.-wsch.), Staszów, Rytwiany oraz Oleśnica (pd.- wsch.), należące do powiatu staszowskiego. Gmina podzielona jest na 15 sołectw. Są to: Brzozówka, Chałupki, Dobrów, Góra, Grzymała, Januszkowie, Jarosławice, Kargów, Nieciesławice, Niziny, Podlesie, Rzędów, Sieczków, Tuczępy oraz Wierzbica.

2.2 Turystyka i kultura.

Położenie Gminy Tuczępy w strefie atrakcyjnych krajobrazów stwarza doskonałe warunki do rozwoju turystyki. Wspaniałe lasy i rzeki (Wschodnia, Radnia i Sanica), jak również bardzo dobra infrastruktura techniczna (wodociągi, gazociągi, kanalizacja sanitarna w Tuczępach, relatywnie dobry stan nawierzchni dróg) sprzyjają rozwojowi agroturystyki.

W Gminie Tuczępy organizowane są różnego rodzaju imprezy kulturalne, cykliczne, imprezy o charakterze lokalnym i ponadlokalnym. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć zawody strażackie. Jest to impreza organizowana corocznie, w której udział biorą drużyny strażackie działające przy OSP z terenu gminy Tuczępy. Konkurencje odbywają się w dwóch kategoriach wiekowych: młodzików oraz seniorów. Jest to ważne dla mieszkańców rokroczne wydarzenie, o charakterze sportowo-rekreacyjnym, mające na celu propagowanie ogólnej sprawności fizycznej. Dodatkowo mieszkańcy danych sołectw okazjonalnie uczestniczą w jednorazowych

uroczystościach i imprezach, organizowanych z okazji nadania sztandaru lub ważnej rocznicy historycznej.

W obszarze kultury należy podkreślić rolę Centrum Kultury w Tuczępach.

W krajowej waloryzacji turystycznej obszar Gminy Tuczępy zaliczono do terenów o umiarkowanej przydatności do wypoczynku, na co składa się m.in. niedobór bazy turystycznej oraz zbiorników retencji wodnej o funkcji rekreacyjnej. Na terenie gminy Tuczępy nie występuje żaden zbiornik wodny o przeznaczeniu rekreacyjnym. Natomiast, zgodnie ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, planowane jest powstanie takiego zbiornika na terenie miejscowości: Chałupki oraz Brzozówka. Powierzchnia lustra wody planowanego zbiornika to około 90 ha. Obecnie najbliższy zbiornik, dostępny rekreacyjnie, to zbiornik Hańcza-położony około 15 km od Tuczęp.

Do głównych zabytków w Gminie Tuczępy należą:

- Zespół Kościoła Parafialnego z 1666 roku p.w. Jana Chrzciciela w Tuczępach,
- cmentarz parafialny z 1246 r. w Tuczępach,
- Dwór z 1930 r. w Tuczępach,
- Nieciesławice- zabytkowy park Kołłątajów,
- Zespół Kościoła Parafialnego w Kargowie (XIV wiek),
- Cmentarze Przykościelne w Kargowie i Tuczępach .

Na terenie Gminy działa: Gminna Biblioteka Publiczna w Tuczępach wraz z Filią biblioteczną w Kargowie, Nizinach i Jarosławicach. Biblioteka jest objęta programem Ministerstwa Edukacji i Nauki „lkonk@”, którego celem jest zapewnienie jak najszerszej grupie społeczności lokalnej łatwego i powszechnego dostępu do Internetu.

2.3 Rolnictwo.

W Gminie Tuczępy występują niezbyt korzystne warunki glebowe dla rozwoju rolnictwa. Struktura gruntów na terenie gminy wygląda następująco:

- Użytki rolne – 4 463 ha,
- Grunty orne – 3 089 ha,
- Sady – 118 ha,

- Łąki -942 ha,
- Pastwiska – 314 ha,
- Lasy i grunty leśne – 2082 ha,
- Pozostałe grunty i nieużytki – 1829 ha.

W Gminie dominują małe oraz średnie gospodarstwa rolne o pow. Ok. 5 ha, w tym zdecydowanie przeważa sektor indywidualny. Dominuje rolnictwo z przeważającą produkcją roślinno-zwierzęcą i z tendencją zwiększania produkcji ogrodniczo-sadowniczej. Znaczne obszary zajmują także uprawy roślin pastewnych, truskawek i niewielkie plantacje tytoniu.

Prawdziwym bogactwem gminy Tuczępy są lasy i grunty leśne, które zajmują około 30% obszaru Gminy. Występują tutaj różne gatunki drzew (świerk, jodła, sosna, lipa, buk, modrzew), tworząc duże kompleksy lasów mieszanych bogatych w runo leśne.

2.4 Oświata.

Infrastrukturę edukacyjną Gminy tworzą działające na jej terenie trzy szkoły podstawowe w Tuczępach, Kargowie i Nizinach oraz Gimnazjum w Jarosławicach. Każda szkoła posiada sale gimnastyczne i boiska sportowe.

1). 3 szkoły podstawowe:

- Zespół Placówek Oświatowych – Publiczna Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki i Przedszkole w Nizinach;
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Gen. Władysława Andersa i Przedszkole w Kargowie;
- Zespół Placówek Oświatowych- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza i Przedszkole w Tuczępach.

2). 1 gimnazjum:

- Gimnazjum im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Jarosławicach.

2.5 Ochrona zdrowia.

Na terenie Gminy działa Ośrodek Zdrowia w Tuczępach jako samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej. Oferuje swoje świadczenia w zakresie:

- Stomatologia,

- Pediatria,
- Internista-reumatolog,
- Radiolog,
- Fizykoterapia,
- Pracownia EKG i USG.

Przy Gminnym Ośrodku Zdrowia działa również Apteka.

III. DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE TUCZĘPY

3.1. Charakterystyka pomocy społecznej

Pomoc społeczna pełni znaczącą funkcję zabezpieczenia społecznego, a jej przedmiotem są działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i łagodzenie skutków przemian dokonujących się w obszarze życia społecznego.

W Tuczępach instytucją wykonującą zadania należące do właściwości gminy z zakresu pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Podstawowym celem działania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej jest wspieranie osób i rodzin w przezwyciężeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości.

Ośrodek prowadzi między innymi działania związane z przeciwdziałaniem zjawiskom patologicznym i wykluczeniu społecznemu w środowiskach o zwiększonym ryzyku wystąpienia takich zjawisk. Realizuje wszystkie ustawowe zadania związane z pomocą osobom i rodzinom będącym w trudnych sytuacjach życiowych, współdziała z Policją, Powiatowym Urzędem Pracy, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, a także Caritas Diecezji Kieleckiej.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania o charakterze własnym i zleconym z zakresu administracji rządowej. Zadania własne dzielą się przy tym na zadania o charakterze obowiązkowym i fakultatywnym.

Do zadań własnych o charakterze obowiązkowym należy:

- opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i

rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodziny z grup szczególnego ryzyka,

- sporządzenie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej,
- udzielenie schroniska, zapewnienie posiłku oraz ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezrobotnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkań chronionych,
- tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- dożywianie dzieci,
- sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej z zastosowaniem systemu informatycznego,
- utrzymanie ośrodka pomocy społecznej w tym zapewnienie środków na wynagrodzenie pracowników.

Do zadań własnych gminy należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,

Przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,

- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,

- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,

- współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,

- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym funduszu Zdrowia,

- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,

- prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Kwota środków finansowanych na zadania własne wzrasta w związku z dofinansowaniem środków z programu „Pomoc państwa” w zakresie dożywiania.

Wzrost świadczeń rodzinnych w poszczególnych latach wynika z nowych dodatków do świadczeń rodzinnych, jak porodowe, becikowe oraz wzrost świadczeń z dodatkami.

Inną bardzo ważną pomocą jest dożywianie dzieci w szkołach podstawowych i gimnazjum. Z analizy wynika, że zarówno liczba dzieci jak i kwota środków na

dożywianie corocznie wzrasta. Przyczyną jest wzrost liczby rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej, które nie są w stanie zapewnić posiłku dla swoich dzieci, a tym samym wzrost uprawnionych do korzystania z tej formy pomocy.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuczępach swoim działaniem obejmuje osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, zdrowotnej i rodzinnej z terenu gminy. W związku z pojawiającymi się nowymi problemami społecznymi wchodzi do systemu pomocy społecznej wciąż nowe kategorie klientów .

Tabela 1. Powody przyznawania pomocy GOPS w latach 2014-2016.

Powody trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej w latach 2014-2016		
	2014	2015	2016
Ubóstwo	53	52	58
Sieroctwo	-	-	-
Bezdomność	2	1	-
Potrzeby ochrony macierzyństwa	-	-	-
Bezrobocie	82	74	68
Niepełnosprawność	42	36	27
Długotrwała choroba	85	84	66
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych prowadzenia gospodarstwa domowego	26	25	25
Alkoholizm	5	5	10
Narkomania	-	-	-
Kłęska żywiołowa	-	-	-
Zdarzenie losowe	-	3	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	-	1	1
Przemoc w rodzinie	10	12	13

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuczępach.

Tabela 2. Struktura rodzin z podziałem na rodziny pełne, niepełne korzystające z pomocy w latach 2014-2016.

Struktura rodzin	Liczba rodzin pełnych i niepełnych w latach 2014-2016.		
	2014	2015	2016
Rodziny pełne	159	158	136
Rodziny niepełne	30	27	24
Razem	189	185	160

Źródło Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuczępach.

3.2 Ubóstwo

To pojęcie ekonomiczne i socjologiczne opisujące brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki w szczególności w zakresie: jedzenie, schronienie, ubranie, transportu o podstawowych potrzeb kulturalnych i społecznych.

Według Banku Światowego ubóstwo jest to niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Według EWG, ubóstwo odnosi się do osób, rodzin lub grup osób, których środki materialne, kulturowe i socjalne są ograniczone w takim stopniu, że poziom życia obniża się poza akceptowane minimum w kraju zamieszkania.

Wyróżnia się trzy zasadnicze podejścia do statystycznego określenia granic ubóstwa:

1. Na podstawie dochodów lub wydatków gospodarstw domowych.
2. Na podstawie subiektywnych ocen gospodarstw domowych, które określają możliwość zaspokojenia potrzeb przy różnych poziomach dochodów.
3. Przy zastosowaniu niepieniężnych wskaźników charakteryzujących poziom życia (m.in. warunki mieszkaniowe, zasobność gospodarstwa domowego).

W badaniach poziomu ubóstwa stosuje się m.in. następujące granice:

1. Minimum socjalne- liczone jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych jako granica ostrzegająca przed ubóstwem, wyznaczająca sferę niedostatku. Minimum to uwzględnia koszyk dóbr i usług uznanych za niezbędne do

normalnego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie, a jego poziom zbliżony jest do przeciętnego poziomu wydatków gospodarstw domowych.

2. Relatywną granicą ubóstwa- połowa średnich wydatków ekwiwalentnych ogółu gospodarstw domowych w kraju.
3. Linię ubóstwa bezwzględnego (absolutnego)- szacowaną przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych jako poziom minimum socjalnego. Konsumpcja niższa od poziomu wyznaczonego tą granicą prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Natężenie ubóstwa w całej populacji i w poszczególnych jej grupach charakteryzuje się przy pomocy dwóch zasadniczych wskaźników:
 - Zasięgu ubóstwa ((udział gospodarstw domowych posiadanych dochody poniżej linii ubóstwa w ogólnej liczbie gospodarstw),
 - Głębokości ubóstwa (różnica pomiędzy granicą ubóstwa i średnim dochodem jednostek ubogich, odniesiona do wartości granic ubóstwa).

W latach osiemdziesiątych ubóstwo dotyczyło przede wszystkim rodzin emeryckich i dysfunkcyjnych (tzw. rodzin patologicznych). W latach dziewięćdziesiątych najczęstszą przyczyną marginalizacji rodzin i rozszerzenia się skali ubóstwa stanowi bezrobocie i zbyt niskie dochody gospodarstw domowych. Badania poziomu ubóstwa prowadzone w latach dziewięćdziesiątych przez różne ośrodki naukowe jednoznacznie wskazują, iż zagrożenie ubóstwem najsilniej koreluje ze względnie niskim poziomem wykształcenia, miejscem zamieszkania w małym mieście i na wsi oraz z wielkością gospodarstwa domowego.

Istotnym wyznacznikiem biedy jest również typ rodziny. Najwyższe zagrożenie ubóstwem istnieje w rodzinach wielodzietnych. Najbardziej zagrożone są rodziny z trojgiem i więcej dzieci, w następnej kolejności rodziny niepełne i rodziny osób starszych utrzymujących się ze świadczeń emerytalno-rentowych.

Ubóstwo jest zjawiskiem obejmującym w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne posiadające niepełnosprawnych członków rodziny. Efektem ubóstwa jest dezorganizowanie życia rodziny szczególnie dzieci, niedożywienie, zaniedbania w warunkach mieszkaniowych oraz różnego rodzaju patologie.

Współczesne ubóstwo dotyka ludzi starszych, chorych i samotnych posiadających niskie dochody i ludzi w wieku produkcyjnym nie mających możliwości podjęcia

pracy. Osoby i rodziny pozostające w ubóstwie stają się niewydolne wychowawczo i ekonomicznie oraz dysfunkcjonalne. Ubóstwo jest problemem dziedzicznym, dzieci pochodzące ze środowisk ubogich nie mają normalnych szans na swój rozwój.

3.3 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i chcących pracować nie znajdują żadnego zatrudnienia. Pod pojęciem bezrobotnego należy rozumieć osobę niezatrudnioną i nie wykonującą żadnej innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, nie uczącą się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) Urzędzie Pracy.

W celu skutecznego zwalczania bezrobocia i zapobiegania bezrobociu konieczne jest podjęcie szeregu działań, które zaowocują:

- Zwiększeniem liczby miejsc pracy,
- Stworzeniem warunków do zdobycia doświadczenia zawodowego dla absolwentów,
- Aktywizacją bezrobotnych.

Działania takie podejmowane powinny być przy współpracy Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Powiatowy Urząd Pracy przeciwdziała bezrobociu w oparciu o obowiązujące ustawodawstwo. Aktualnie przewiduje ono następujące formy aktywizacji zawodowej:

- Przygotowanie zawodowe,
- Prace interwencyjne,
- Staże,
- Szkolenia,
- Roboty publiczne,
- Prace społeczno-użyteczne.

3.4 Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są

wskutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu. Utrata może być całkowita, częściowa, trwała lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna.

Niepełnosprawność jest jednym z najważniejszych problemów współczesnego świata. Wynika to z powszechności i rozmiaru tego zjawiska. Z niepełnosprawnością fizyczną wiążą się zazwyczaj tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niemożność pełnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Niepełnosprawność ma różne przyczyny może, to być niepełnosprawność wrodzona, a także stanowiąca cechę osób starszych lub nabyta w wyniku wypadku czy choroby. Może wynikać także z rażącego zaniedbania w rodzinie. Osoby niepełnosprawne zamieszkujące tereny wiejskie, mają znacznie mniejsze od przeciętnych szanse na zatrudnienie i przez to są szczególnie zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Dlatego też osoby niepełnosprawne powinny mieć zapewniony dostęp do: edukacji, fachowej opieki medycznej, doradztwa socjalnego i psychologicznego, tworzenia warunków integracji ze środowiskiem lokalnym, inicjowanie zrzeszenia się osób niepełnosprawnych w organizacje i związki.

Poprzez zapewnienie odpowiednich warunków bytowych i ekonomicznych (tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych) oraz odpowiedni rozwój społeczny tej grupy osób (rehabilitacja zdrowotna, edukacyjna, społeczna) mają one szanse na godne życie ze swoją niepełnosprawnością.

3.5 Długotrwała choroba

Z problemem niepełnosprawności łączy się sytuacja osób dotkniętych długotrwałą ciężką chorobą. W większości przypadków są to osoby starsze.

Długotrwała i ciężka choroba wymaga stałego wsparcia opieki ze strony rodziny lub państwa polegającej na zapewnieniu odpowiednich warunków ekonomicznych, poprawy warunków mieszkaniowych, zapewnieniu usług opiekuńczych, zagwarantowaniu dostępności do usług medycznych.

3.6 Alkoholizm

Zmiany stanu życia w Polsce oraz wysoki poziom bezrobocia spowodowały w ostatnich latach silne tendencje gwałtownego wzrostu spożycia substancji uzależniających. Zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej. Polega na niekontrolowanym picciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Charakteryzują ją takie zjawiska jak:

- codzienne wypijanie alkoholu w celu zadowalającego funkcjonowania,
- ciągle picie występujące naprzemiennie z okresami trzeźwości,
- utrata kontroli nad piciem,
- zmiana tolerancji na alkohol,
- zaburzenia pamięci i świadomości,
- nawroty picia po próbach utrzymania okresowej abstynencji.

O uzależnieniu możemy mówić, gdy co najmniej trzy spośród wymienionych objawów występowały co najmniej przez jeden miesiąc w ciągu ostatniego roku. Alkoholizm w gminie Tuczępy jest jednym z problemów społecznych. Jest bardzo trudny do potwierdzenia, gdyż wiąże się to z przeprowadzeniem określonych badań, przeprowadzonych jedynie na wniosek rodziny, która często ukrywa ten problem.

3.7 Przemoc w rodzinie.

Przemoc w rodzinie jest zamierzone i wykorzystujące przewagę siły działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- Jest intencjonalna- przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- Siły są nierówne- w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy,
- Narusza prawa i dobra osobiste- sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku),

- Powoduje cierpienie i ból- sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody, doświadczenie bólu i cierpienie sprawia, iż ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Rozróżniamy cztery rodzaje przemocy:

1. **Przemoc fizyczna-** popychanie, odpychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami i bicie przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpieczne okolice, nieudzielanie koniecznej pomocy.
2. **Przemoc psychiczna-** wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wymawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczenie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżenie, upokorzenie, zawstydzenie), stosowanie gróźb.
3. **Przemoc seksualna-** wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z innymi osobami, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych.
4. **Przemoc ekonomiczna-** odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokojenie podstawowych materialnych potrzeb rodziny.

3.8 Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych

Wśród klientów GOPS-u są również osoby , które są bezradne w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność jest sama w sobie problemem występującym bardzo rzadko lub wcale nie występuje. Zazwyczaj łączy się z innymi problemami tj. alkoholizm, niedojrzałością emocjonalną, przemocą, agresywnością, problemami związanymi ze współżyciem w społeczeństwie.

Problemy te najczęściej ujawniają się w środowisku rodzinnym, następnie szkolnym w postaci zachowań konfliktowych, buntowniczych, łamania przez dzieci i młodzież obyczajów, norm i wartości.

IV. MISJA STRATEGII GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W TUCZĘPACH

W sferze życia społecznego misją Gminy Tuczępy jest zapewnienie dobrej jakości życia swoim mieszkańcom oraz dostępu do opieki medycznej, wykształcenia i szeroko pojętych usług dla ludności zamieszkującej gminę.

V. IDENTYFIKACJA MOCNYCH I SŁABYCH STRON ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO- ANALIZA SWOT

Jednym z pionierów tworzących podstawy zarządzania strategicznego w 5-atach był H.I. Ansoff. Podstawową zasługą Ansoffa jest opracowanie jednej z pierwszych w pełni wykształconych koncepcji zarządzania strategicznego. Ansoff określił usystematyzowany, kompletny zbiór strategii rozwoju firmy w postaci wektorów w tzw. Macierzy produkt- rynek oraz opracował ogólne zasady formułowania strategii. Tworzył on podstawę analizy SWOT, powszechnie uważanej dziś za najważniejsze podejście do formułowania strategii. Analiza SWOT nie funkcjonuje jednak samodzielnie, w oderwaniu od procesu zarządzania strategicznego. Koncepcja analizy strategicznej jej zakres oraz metody wynikają przede wszystkim z przyjętej koncepcji formułowania strategii. Analiza problemów krytycznych daje ogólne ramy analizy aktualnej sytuacji firmy i formułowanie odpowiedniej strategii. Strategia jest, jak wiadomo, sposobem realizacji określonego celu. Zatem uświadomienie celu i zadań organizacji jest niezbędne dla wyboru właściwej strategii. Analiza problemów krytycznych przedstawia zarys procesu zarządzania strategicznego. Odnośnie zaś do zasady wyboru strategii formułuje bardzo ogólną zasadę poszukiwania krytycznych wpływów zewnętrznych i wewnętrznych oraz oparcia na nich wyboru strategii. Analiza formułowania strategii rozwoju firmy SWOT odzwierciedla koncepcje strategicznego dopasowania, formułowania strategii, stanowi jej konkretyzację. Jest jedną z technik badań jakościowych. Nazwa jej pochodzi z języka angielskiego i jest skrótem słów:

Strengths (silne strony, atuty), Weaknesses (słabości), Opportunities (możliwości, szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia).

Zastosowanie analizy SWOT jest niezwykle:

1. Może być zastosowane przez analityków przygotowujących plany strategiczne lub inwestycyjne, plany nad wdrażaniem oraz nadzorowaniem norm ISO,
2. Do analizy strategicznej, na bazie której mogą budowane plany strategiczne,
3. Do wspomagania procesów restrukturyzacji, których zadaniem jest podwyższenie trafności podejmowanych decyzji kierunkowych,
4. W celu wypracowania strategii dostosowanej do gospodarki rynkowej,
5. W celu poznania i zrozumienia swojego środowiska wewnętrznego i zewnętrznego, aby opracować efektywny plan działania,
6. W celu określenia kluczowych czynników organizacji, mających decydujący wpływ na przyszłość,
7. W celu ustalenia kolejnych wersji rozwojowych dla różnych punktów przyszłości,
8. Do tworzenia strategicznych celów oraz opracowania biznesplanów.

Metoda SWOT jest również podstawowym narzędziem stosowanym przez doradców ekonomicznych i zespoły doradcze współpracujące z organizacjami, w celu wypracowania strategii dostosowującej organizację do konkurencyjnej gospodarki rynkowej.

Początkowo analizę wykorzystywano głównie do tworzenia biznesplanów. Dopiero później zauważano szerokie zastosowanie i możliwości wykorzystywania jej w innych dziedzinach życia. Obecnie analiza SWOT znajduje powszechne zastosowanie również w opracowaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT oparta jest na schemacie klasyfikacji dzielącym wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i

przyszłą pozycję organizacji. Zastosowania metody analizy statystycznej SWOT oznacza działanie kolejno według następujących etapów:

1. Określić silne i słabe strony organizacji,
2. Znaleźć w otoczeniu zewnętrznym możliwości dla rozwoju firmy oraz zagrożenia,

3. Określić dopuszczalne kombinacje działań (strategii) wykorzystujące mocne strony oraz okazje, a jednocześnie nie angażujące słabych stron oraz unikające ich efektywność,
4. Ocenić dopasowanie poszczególnych kombinacji oraz ich efektywności,
5. Wybierać strategię charakteryzującą się najlepszym dopasowaniem oraz efektywnością.

Znając pożądane kierunki działania należy uporządkować informacje pod kątem ich przydatności do strategii. Następnie pogrupować problemy na słabe i mocne strony w poszczególnych obszarach problemowych oraz wyłonić szanse i zagrożenia, ponadto także dokonać oceny pod względem ich znaczenia. Przy analizie słabych i mocnych stron największe znaczenie mają te informacje, które dotyczą wewnętrznych uwarunkowań, na które mamy wpływ. Szanse i zagrożenia to zewnętrzne uwarunkowania niezależne od nas, nie mamy na nie wpływu.

Tabela 6. Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tuczępach

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dobra współpraca z innymi jednostkami samorządowymi z terenu gminy, - wykwalifikowana kadra pracowników działających na polu pomocy społecznej, - prawidłowe rozdysponowanie pozyskanych środków w zależności od potrzeb. 	<ul style="list-style-type: none"> - brak mieszkań socjalnych, - niedostateczna realizacja profilaktyki zdrowotnej i słaba dostępność do specjalistycznych usług medycznych, - rosnąca przemoc w rodzinie i w szkole, - ubożenie społeczeństwa powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży, - niska skuteczność instytucji przeciwdziałających patologiom społecznym.
Szanse	Zagrożenia
- wzrost poziomu wykształcenia wśród	- starzenie się społeczeństwa wynikające

<p>społeczeństwa,</p> <ul style="list-style-type: none"> - możliwość wykorzystania funduszy unijnych na realizację programów wsparcia pomocy społecznej, - możliwość wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez dostęp do stypendiów gminnych i unijnych. 	<ul style="list-style-type: none"> z ujemnego przyrostu naturalnego, - przyzwolenie społeczne na spożycie alkoholu przez nieletnich, - niestabilna polityka państwa, - niechęć do ujawnienia zjawiska przemocy przez ofiary, - wysoki odsetek osób i rodzin utrzymujących się z nie zarobkowych źródeł dochodu, - nie ostateczna polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych, - migracja osób młodych i wykształconych do większych aglomeracji.
---	---

Otrzymany podczas opracowania analizy SWOT zbiór informacji pozwala na ocenę instytucji, jej wewnętrznych działań oraz oddziaływanie z otoczeniem, pozwala zweryfikować jej elastyczności tzn. zdolność i szybkość dopasowywania do zmieniającego się otoczenia, na które instytucja nie ma bezpośredniego wpływu.

Opracowana analiza stanowi podstawę do wyboru celów oraz kierunków działań. Z analizy słabych i mocnych stron wynika, iż w gminie świadczona jest wielokierunkowa pomoc przyczyniająca się do poprawy sytuacji Społecznej mieszkańców, skierowana nie tylko do najuboższych mieszkańców gminy, ale do wszystkich ludzi zamieszkujących na terenie gminy. Jednym z największych problemów jest ubóstwo dotyczące coraz większą grupę rodzin zwłaszcza tych wielodzietnych. Słabością instytucji jest bardzo mała grupa rodzin wychodzących z ubóstwa i „uzależnienia się” od pomocy społecznej oraz bardzo wysokie bezrobocie. Podejmowane przez samorząd gminy działania zmierzające do zmniejszenia bezrobocia są pomocne, ale nie rozwiązują w całości problemu. W rodzinach, w których nie występuje bezrobocie również dochody są bardzo niskie często niewystarczające nawet na podstawowe potrzeby życiowe. Słabą stroną jest również wzrost patologii społecznych, bezradności, ubóstwa, powiększająca się liczba rodzin

dysfunkcyjnych oraz niewydolnych wychowawczo. Do mocnych stron zaliczyć można umiejętność zidentyfikowania potrzeb społecznych, co daje szansę na szybkie i efektywne działania instytucji pomocy społecznej.

VI. CELE STRATEGII I KIERUNKI ZAPOBIEGANIA ZAGROŻENIEM SPOŁECZNYM

W pracach nad strategią założono, że powinna ona określić zadania dla Gminy Tuczępy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, określająca potrzeby mieszkańców gminy, winna być tworzona metodą planowania partnerskiego z udziałem różnych instytucji działających na terenie gminy, co doprowadzi do porozumienia i współdziałania w rozwiązywaniu trudnych problemów społecznych.

W strategii zakłada się, iż osiągnięcie założonych celów odbywać się będzie przy wykorzystaniu stworzonego w naszej gminie systemu pomocy społecznej i przy współpracy z innymi instytucjami takimi jak: szkoły, Ośrodek zdrowia, poradnie terapeutyczne, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Rozwiązania przyjęte w strategii zakładają doskonalenie pracy socjalnej, gdyż sukces działań pomocy społecznej zależy w głównej mierze od profesjonalizmu osób realizujących te zadania.

6.1 Cele główne i operacyjne

Realizując misję gminy ustalić należy przede wszystkim cele główne (strategiczne) dla tej realizacji oraz w następnej kolejności cele operacyjne (szczegółowe). Warunkiem osiągnięcia strategicznych celów w zakresie polityki społecznej jest aktywizacja wspólnoty, doskonalenie pracy socjalnej, współpraca poszczególnych instytucji oraz odpowiednio zorganizowanej infrastruktury, aby udzielana pomoc docierała do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, odpowiadała ich zapotrzebowaniom i oczekiwaniom.

Analiza szans i zagrożeń nakłada obowiązek sprecyzowania celów strategicznych. Cele te muszą być zbieżne ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi programami opracowanymi i wdrożonymi do realizacji.

Cele strategiczne są bazą dla celów operacyjnych (szczegółowych). Po opracowaniu celów operacyjnych, opracowywane są zadania (projekt).

Problemy strategiczne:

- Kryzys rodziny (rodzina z osobami niepełnosprawnymi, starszymi, rodziny z patologiami),
- Zjawisko marginalizacji różnych grup społecznych (alkoholicy, rodziny ubogie, wielodzietne),
- Bezrobocie,
- Zapewnienie bezpieczeństwa społecznego.

Cele strategii:

1. Doskonalenie systemu pomocy społecznej w gminie Tuczępy (dotarcie do osób, które najbardziej potrzebują pomocy),
2. Opieka nad rodziną, dziećmi i młodzieżą ze środowisk patologicznych oraz organizowanie wsparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych kryzysem,
3. Usług opiekuńcze,
4. Budowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, co zapewni im możliwość aktywnego uczestnictwa w życiu gminy,
5. Stworzenie i doskonalenie systemu zapobiegania bezrobociu i wychodzenia z tej dysfunkcji.

Cele główne:

- Bezpieczeństwo socjalne mieszkańców gminy,
- Kompleksowa opieka nad rodzinami,
- Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych,
- Zapobieganie ubóstwa.

Cele operacyjne:

1. Ograniczenie bezrobocia przez:
 - Aktywne formy przeciwdziałania bezrobocia (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże absolwenckie),
 - Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w Busku-Zdroju.
2. Skuteczny system polityki zdrowotnej przez:

- Stały dostęp do lekarza pierwszego kontaktu w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Tuczępach,
 - Współpraca ze szpitalami powiatowymi i specjalistycznymi, a także szybka pomoc ambulatoryjna.
3. Bezpieczeństwo publiczne przez:
- Współprace z Powiatową Komendą Policji w Busku – Zdroju
4. Doskonalenie systemu pomocy społecznej przez:
- Szkolenia, warsztaty dla pracowników pomocy społecznej,
 - Współpraca z innymi placówkami pomocy społecznej na terenie powiatu, województwa,
5. Realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przez:
- Utrzymanie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych,
 - Kontynuacja kontroli punktów alkoholowych na terenie gminy Tuczępy.

VII. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Podstawowym przesłaniem strategii rozwiązywania problemów społecznych jest stworzenie systemu w miarę możliwości pozwoliłyby zapewnić bezpieczeństwo socjalno-bytowe mieszkańcom gminy.

Opracowana strategia jest dokumentem bazowym przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć.

Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Programy te zawsze mają charakter ogólnych zarysów działań, bez szczegółowych rozstrzygnięć, terminarzy, budżetów. Uszczegółowienie programów strategicznych następuje dopiero na poziomie taktycznym i operacyjnym, czyli w fazie wdrażania. Wynikające ze „Strategii” podstawowe programy rozwojowe, z rozpisanymi na kartach programowych celami głównymi, operacyjnymi i zadaniami powinny być opracowane przez powołany do tego celu zespół programowy składający się ze specjalistów z branż, które będą uwzględnione w programie. W ramach opracowania programu zespołu ten powinien:

- Dokonać analizy SWOT dla poszczególnych programów, wykorzystując zapisy zawarte w „Strategii”,
- Wybrać i podporządkować poszczególnym programom pełną strukturę celów,
- Ustalić zadania, które posłużą osiągnięciu wytycznych celów,
- Opracować harmonogram realizacji zadań oraz źródeł finansowania,
- Dobrać zasady monitoringu realizacji programu.

Wobec zmieniających się uwarunkowań i potrzeb niezawodną metodą kształtowania rzeczywistości będzie ciągłe monitorowanie zmian, współzależność z nim diagnozowanie, jako podstawy strategicznego zarządzania.

Tylko w ten sposób strategia może być skutecznym narzędziem zarządzania, spełnić swoją rolę w kształtowaniu skutecznej polityki Społecznej, zgodnie z przyjętymi celami i aspiracjami lokalnej społeczności.

Osiągnięty w wyniku pracy zespołu do spraw budowania strategii, zapis strategii nie stanowi dokumentu zamkniętego. Zmieniające się potrzeby społeczne w czasie i pod wpływem różnych czynników wymuszają stałe aktualizowanie strategii. Realizacja strategii winna być monitorowana na bieżąco.

„Strategia” i wynikające z niej programy powinny być corocznie weryfikowane, zwłaszcza w okresie poprzedzającym prace nad budżetem kolejnego roku, czyli przed podejmowaniem decyzji finansowych.

Planowanie strategiczne wymaga zwiększenie efektywności administracji samorządowej, co skłania do poszukiwania różnych narzędzi wspomagających ich działania. Odpowiedzią na to zapotrzebowanie może być wprowadzanie w strukturę organizacyjną gminy lub innej jednostki organizacyjnej, stanowiska zajmującego się koordynowaniem i wspomaganie wszelkich działań związanych z wdrażaniem „Strategii” i programów rozwojowych. Stanowisko to powinno poszukiwać możliwości finansowania projektów oraz tworzyć platformę współpracy wszelkich zainteresowań osiągnięciem zawartych w „Strategii” celów. W zakresie obowiązków tego stanowiska może być także monitorowanie przebiegu realizacji przyjętych programów.

VIII. POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji gminy w zakresie problemów społecznych stwierdzono, iż należy:

- Podjąć działania związane z interwencją kryzysową,
- Realizować specjalistyczne poradnictwo,
- Szkolić i doskonalić kadry pomocy społecznej,
- Podejmować działania na rzecz rodziny poprzez współpracę z gminnymi strukturami pomocy społecznej,
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- Organizować opiekę dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców oraz dzieciom niedostosowanym społecznie,
- Podejmować działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej na rzecz osób niepełnosprawnych,
- Stworzyć system pomocy rodzinie,
- Pozyskać wolontariuszy.

Działania zapobiegające występowaniu przemocy:

1. Pierwsza pomoc:
 - telefon zaufania,
 - policja, pogotowie,
 - ośrodek pomocy społecznej,
 - placówki służby zdrowia,
 - punkt konsultacyjny,
 - Ośrodki Interwencji Kryzysowej,
 - Komitet Ochrony Praw Dziecka,
 - Schroniska dla dzieci i kobiet.

Potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mogą ulegać zmianie w czasie i pod wpływem różnych czynników. Zmiany sytuacji adresatów pomocy społecznej wymuszają również korektę środków oddziaływania ze strony

instytucji zajmujących się szeroko rozumianą pomocą na rzecz osób potrzebujących różnego rodzaju wsparcia.

IX. WNIOSKI I UWAGI KOŃCOWE

Realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tuczępy to wprowadzenie w życie nowoczesnego modelu polityki społecznej gminy dającego podstawę do rozwiązania problemów zgodnie z lokalnymi potrzebami.

Strategia jest drogowskazem i instrumentem działania władz samorządowych i instytucjach pomocy społecznej, który ułatwi podejmowanie skutecznych działań dotyczących poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

Celem strategii są działania długofalowe polegające na inwestycji w kapitał ludzki, edukację. Poprawę sytuacji materialnej rodzin, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia. Priorytety sformułowane zostały zgodnie z ich hierarchią wraz ze wskazaniem sposobów ich osiągnięcia oraz dążenia do nich.

Aby jednak strategia spełniała oczekiwania jest pobudzenie instytucji lokalnych do aktywności oraz integracji wszystkich środowisk lokalnych.